

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
XIV підсумкової науково-практичної конференції
викладачів**

10 січня 2012 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ – 2012

УДК 061.3 (063)
ББК 94.3я 431

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XIV підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2012. – 418 с.

Друкується за ухвалою вченої ради Маріупольського державного університету (протокол № 2 від 30.11.2011)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., член-кореспондент НАПН України, доктор політичних наук, професор

Члени редколегії: Баймуратов М.О., д.ю.н., проф.; Безчотнікова С.В., д.філол.н., проф.; Брітченко Г.І., д.е.н., проф.; Булатова О.В., к.е.н., проф.; Бушаков В.А., д.філол.н., проф.; Волошин Ю.О., д.ю.н., проф.; Кіндюк Б.В., д.геогр.н., проф.; Косенко Ю.М., к.пед.н., проф.; Ніколенко Л.М., к.ю.н., проф.; Оленіч Т.С., д.філос.н., проф.; Пономарьова І.С., д.і.н., проф.; Почепцов Г.Г., д.філол.н., проф.; Романцов В.М., д.і.н., проф.; Сабадаш Ю.С., д.культурології, проф.; Слющинський Б.В., д.соц.н., проф.; Соколова І.В., д.пед.н., проф.; Яремчук І.Г., д.е.н., проф.

Збірник містить матеріали XIV підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми вищої школи, питання розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, літературознавства і культурології, філології, методики викладання, педагогіки та психології тощо.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

*Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику*

© Маріупольський державний університет

Конституції України 28 червня 1996 року ситуація докорінно змінилася і право на працю зазнало суттєвих змін в змісті. Україна у ст. 1 Основного Закону проголосила себе незалежною, правовою, соціальною, демократичною державою. Конституція України накреслила якісно новий підхід до визначення змісту трудових прав і, насамперед, права на працю, яке визначається у ч. 1 ст. 43 як «можливість заробляти собі на життя працею, яку громадянин вільно обирає або на яку вільно погоджується» [9]. Отже, праця стала вільною, і право перестало породжувати обов'язок кожного працездатного громадянина своєї держави працювати.

Таким чином, історія появи і розвитку права на працю як конституційного права, тобто закріпленого і такого, що охороняється конституцією, пов'язано, передусім, з появою в ХХ столітті країн тоталітарного соціалізму. Проте підхід до права на працю був своєрідним, в першу чергу закріплювався обов'язок працювати, а вже тільки потім право на працю, яке в цьому випадку не могло бути реалізоване повністю.

Література

1. Фурье Ш. Избранные сочинения / Ш.Фурье. – В 4 т.: Пер. с франц – М.: Изд-во АН СССР, 1954. – Т. 3. – 600 с.
2. Музыченко П.П. История государства и права Украины: учебное пособие / П.П. Музыченко. – К.: Знання. 2008. – 588 с. (Высшее образование XXI века; 6-е изд., испр. и доп.).
3. Дмитренко Ю.П. Трудове право України: підручник / Ю.П. Дмитренко. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 624 с.
4. История Советского государства и права (1917-1920 гг.) Кн. 1. – М.: Наука, 1968. – 447 с.; СУ РСФСР. – 1918. – №51. – Ст. 582.
5. Конституція Української РСР із змінами: Закон УРСР № 1486-IX (1486-09) від 19.11.1976 // ВВР. – 1937. – № 48. – ст. 448.
6. Конституция (Основной закон) Союза Советских Социалистических Республик. С изм. и доплн., принятыми на I, II, III, IV, V сессиях Верховного Совета СССР третьего созыва. – М.: «Правда», 1954.
7. Конституція Української РСР // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1978. – № 18. – Ст.268.
8. Процевский А.И. Гуманизм норм советского трудового права. – Х.: Вища школа, 1982. – 149 с.
9. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.

УДК 352(477)(043)

Бойко Ю. В., асистент

РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ

В сучасному світі якість місцевого самоврядування має стратегічно важливе значення для суспільного розвитку. На сьогоднішній день розвиток місцевого самоврядування неможливий без оновлення конституційного регулювання системи місцевого самоврядування та розробки низки нових законів про місцеве самоврядування. Нинішні конституційні, правові норми мають ґрунтуватися на засадах Європейської хартії місцевого самоврядування, а саме на принципах децентралізації, деконцентрації, повсюдності, субсидіарності. Конституційна реформа повинна визначити місцеве самоврядування не тільки «правом», але і «спроможністю» територіальної громади щодо його організаційної, правової, фінансової, матеріальної, адміністративної самостійності. Адже завдяки реформуванню, у тому числі конституційному, Україна зможе забезпечити демократичний вплив, збільшити свою політичну роль у світі та підняти рівень життя своїх громадян.

Вагомий внесок у дослідження розвитку місцевого самоврядування Україні в контексті конституційної реформи, висвітлення його особливостей, проблем розподілу повноважень

між інституціями державного, регіонального, місцевого рівнів у процесі децентралізації в різних аспектах зробили такі вчені, як М.Баймуратов, О.Батанов, І.Бутко, І.Грицяк, О.Ігнатенко, В.Князев, В.Куйбіда, О.Лазор, О.Лебединська, В.Мамонова, Н.Нижник, М.Пухтинський, С.Телешун, А.Чемерис, Ю.Шаров, Ю.Шемчушенко, О.Яцунська та інші.

Найважливішими спробами конституційних напрацювань з розбудови сучасної моделі місцевого самоврядування є документи початку 2000-х років, зокрема, більшість конституційно-проектних пропозицій щодо внесення змін до Конституції України, прямо або опосередковано торкалися інститутів місцевого самоврядування. Такого роду пропозиції носили фрагментарний або косметичний характер: Про внесення змін до Конституції України: Закон України. Проект, внесений народними депутатами України С.Б. Гавришем, Р.В. Богатирьовою, К.Т. Ващук та ін. Реєстр. № 4105 від 04.09.2003;[1] Про внесення змін до Конституції України: Закон України. Проект, внесений Президентом України[2, с.3-9] або передбачали більш ґрунтовну корекцію розділу XI Конституції України як термінологічного, так і змістовного характеру Про внесення змін до Конституції України: Закон України. Проект, внесений народними депутатами України А.С. Матвієнком, В.Л. Мусіякою, А.І. Мартинюком, О.О. Морозом, Ю.Б. Ключковським та ін[3, с.9-15].

Істотного вдосконалення потребують положення XI розділу Конституції, у якому повинно знаходити відображення ідеологія децентралізації місцевого самоврядування, повноважень органів місцевого самоврядування, їхньої деконцентрації, принцип субсидіарності. Як слідство, за внесенням змін до Конституції України, з огляду на оновлену систему адміністративно-територіального устрою, визначення територіальних основ місцевого самоврядування, його повсюдності необхідно на нових методологічних засадах розробити сучасну систему законодавства про місцеве самоврядування як автономний інститут публічної влади, який має функціонувати на первинному, субрегіональному і регіональному рівнях територіальної організації влади з урахуванням змін, котрі доцільно внести до виборчого законодавства.

Указом Президента України від 21 лютого 2011 року № 224/2011[4] було створено Асамблею для підготовки змін до Конституції України: «Світовий досвід показує, що така модель започаткування конституційного процесу є демократичною і перспективною, та вже знайшла свою підтримку в європейських інституціях, зокрема, у Венеціанській комісії», – наголосив Віктор Янукович.

Метою оновлення Основного закону є утвердження якісно нової демократичної моделі політичної системи європейського зразка, яка має повністю забезпечувати принципи дотримання прав і свобод людини та громадянина, народовладдя, верховенства права, ефективного державного управління та започаткувати реформу місцевого самоврядування.

Чинне законодавство щодо місцевого самоврядування переважно регулює питання організації та діяльності його органів або окремих інститутів. Нові закони мають бути цілісними, комплексними, спрямованими на розвиток, створювати умови й можливості подальшої кодифікації.

Серед різних видів правового регулювання місцевого самоврядування – особлива роль належить конституційному регулюванню. Так, згідно з Конституцією України інститут місцевого самоврядування:

по-перше, є одним з механізмів реалізації народного суверенітету (стаття 5 Конституції України), тобто інструментом демократичної держави;

по-друге, даний інститут виступає елементом механізму стримувань і противаг в системі поділу влади: він є інструментом контролю за місцевими державними адміністраціями (стаття 118 Конституції України);

по-третє, місцеве самоврядування є механізмом забезпечення соціальних прав громадян: права на безоплатну медичну допомогу в комунальних закладах охорони здоров'я; права на освіту в комунальних навчальних закладах тощо (статті 49, 53 Конституції України), тобто воно виступає інструментом соціальної держави;

по-четверте, зазначений інститут є засобом децентралізації державної влади, зокрема на підставі закону, органи місцевого самоврядування можуть здійснювати окремі функції та повноваження органів виконавчої влади (стаття 143 Конституції України), тобто вони є інструментом наближення держави до жителів територіальних громад сіл, селищ, міст;

по-п'яте, органи і посадові особи місцевого самоврядування виступають механізмами реалізації прав (повноважень) територіальної громади, а також виконують функції правозахисту її законних прав та інтересів (статті 140, 143 Конституції України);

по-шосте, інститут місцевого самоврядування функціонує на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією і законами України (частина друга статті 19 Конституції України), тобто його діяльність обмежена засобами правової держави. Тому депутати місцевих рад, органи і посадові особи місцевого самоврядування є суб'єктами конституційної та інших видів юридичної відповідальності перед державою, громадянами та територіальною громадою (стаття 146 Конституції України, що конкретизується статтями 16, 42, 73-77 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» 1997 року (із змінами і доповненнями).

Отже, як зазначив В.М. Кампо «виходячи з наведеного, інститут місцевого самоврядування покликаний виконувати важливі конституційні функції, які свідчать про його особливу роль в житті демократичної, соціальної, правової держави»[5].

В свою чергу В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького, зазначають, що місцеве самоврядування в Україні можна трактувати як конституційний інститут, що виступає своєрідною самоврядною громадівською основою держави, має змішаний, державно-муніципальний характер і поєднує риси пострадянської та європейської моделі самоврядування[6, с.100-102].

Аналіз конституційних засад інституту місцевого самоврядування вказує також на те, що він формально інтегрований у всі ключові елементи конституційного механізму функціонування державної влади, що робить його невід'ємною частиною цього механізму.

Література

1. Про внесення змін до Конституції України: Закон України. Проект, внесений народними депутатами України С.Б. Гавришем, Р.В. Богатирьовою, К.Т. Ващук та ін. Реєстр. № 4105 від 19.09.2003. – Режим доступу: "<http://www.rada.gov.ua>" www.rada.gov.ua станом на 03.12.03.
2. Про внесення змін до Конституції України: Закон України. Проект, внесений Президентом України // Право України. – 2003. – №8. – С.3–9.
3. Про внесення змін до Конституції України: Закон України. Проект, внесений народними депутатами України А.С. Матвієнком, В.Л. Мусіякою, А.І. Мартинюком, О.О. Морозом, Ю.Б. Ключковським та ін. Реєстр. № 3207–01 від 01.07.2003 //Право України. – 2003. – №8. – С.9–15.
4. Про підтримку ініціативи щодо створення Конституційної Асамблеї: Указ Президента України від 21 лютого 2011 року № 224/2011. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/13153.html>
5. Кампо В.М. Реформування місцевого самоврядування в контексті правових позицій конституційного суду України/ В.М. Кампо. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_pr/2010_1/7.pdf
6. Про теорію дуалізму муніципального управління див., наприклад: Муніципальне право України: Підручник/Кол. авт.; За ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 100-102.